

Mehar Singh, Sarpanch v. The Director of Panchayats etc. (Tuli, J.)

ਜਿਸਨੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਮਿਹਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਮੰਦੋਨਜ਼ਰ ਉਹ ਰਿੱਟ-ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਕੇਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਖੋਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਹੁਣ ਹੋਰ ਵਿਵਾਦਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਸਿੰਗਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਰਿੱਟ-ਪਟੀਸ਼ਨਰ-ਜਵਾਬਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਬੀ ਐਸ. ਜੀ

ਸਿਵਲ ਫੁਟਕਲ

ਬਾਲ ਰਾਜ ਤੁਲੀ, ਜੇ.

ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਸਰਪੰਚ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਬਨਾਮ

ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ।—ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

1971 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 4692.

8 ਮਾਰਚ 1972 ਈ.

ਪੰਜਾਬ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਐਕਟ (IV ਦਾ 1953) — ਸੈਕਸ਼ਨ 102 i (2) - ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ — ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ — ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਉਸੇ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ — ਅਜਿਹੀ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ — ਕੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰੀਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰਫ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਕੇ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਐਕਟ, 1952 ਦੀ ਧਾਰਾ 102(2) 'ਤੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਸਰਪੰਚ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਚਾਇਤ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 102(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲਗਾਤਾਰ ਪੁੱਛਗਿੱਛਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਾਵਿਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੂਜੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

226 ਅਤੇ 227 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਟੀਓਰੀ, ਮੈਂਡਮਸ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੁਕਵੀਂ ਰਿੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਨੰ. 4 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਐਨ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੋਇਆ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। 1, ਮਿਤੀ 8 ਸਤੰਬਰ, 1971 ਨੂੰ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰ. 4 ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਮਿਤੀ 21 ਅਕਤੂਬਰ, 1971 (ਅਨੈਕਸ਼ਨ 'ਸੀ')।

ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਆਰ.ਐਨ.

ਪੀ.ਕੇ. ਗੁਲਾਟੀ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 4 ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜੀ ਆਈ ਐਨਰਲ (ਪੰਜਾਬ) ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ।

ਐੱਮ.ਆਰ. ਅਗਨੀਹੋਤਰੀ, ਅਸ਼ੋਕ ਭਾਨ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ। 5 ਅਤੇ 6.

ਨਿਰਣਾ

ਟੀ ਊਠੀ, ਜੇ.-ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਦਸੰਬਰ, 1963 ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ, ਚੂਬੇੜਾ ਦਾ ਸਰਪੰਚ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦਰਜ ਸਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 102(2) ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਐਕਟ, 1952, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 3 ਜੁਲਾਈ, 1970 ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ 'ਐਕਟ' ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ 2 ਨੇ 10 ਸਤੰਬਰ, 1970 ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਦੋਸ਼ ਸਨ। ਦੋਸ਼ ਗਏ ਸਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੇ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਉਪ ਮੰਡਲ ਅਫਸਰ (ਸਿਵਲ) ਪਟਿਆਲਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਪ ਮੰਡਲ ਅਫਸਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰਾਹੀਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਡਾ. ਪੰਚ ਗੁਲਾਬ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ 'ਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਫਿਰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਨਵੇਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਇਕ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਗੁਲਾਬ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ। ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਅਫਸਰ, ਪਟਿਆਲਾ, ਨੂੰ ਇਨਕੁਆਰੀ ਅਫਸਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਾਪੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਅਨੁਬੰਧ 'ਸੀ-1' ਹੈ। ਇਹ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ 21 ਅਕਤੂਬਰ 1971 ਨੂੰ ਇਸ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 10 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਜਵਾਬ ਦਾਇਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਉਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗੀ। 11 ਨਵੰਬਰ 1971 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10.30 ਵਜੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੂਜੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ 1, 2, 4 ਅਤੇ 5 ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

Mehar Singh, Sarpanch v. The Director of Panchayats etc. (Tuli, J.)

(2) ਥਰਲੇਰਨਡਿਨ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਲਈ; ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਨੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਦੂਜੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 102 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ "ਅਜਿਹੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੋਂ ਬਾਅਦ" ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਮੈਨੂੰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਜਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਲਗਾਤਾਰ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਰਪੰਚ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਕੱਦਮੇ ਸੰਭਵ ਹਨ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਜਾਂ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੁੜ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰਿਟਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸੱਚਾਈ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਜਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸੱਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸੱਤ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਮੰਨਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਨਤੀਜੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੇ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰੇ। ਉਹਨਾਂ ਖੋਜਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੋ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਰੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਦੂਜੀ ਜਾਂਚ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ।

(3) ਇਥੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਬਨਲੋਰਨੋਡੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸੀ ਡੀ ਪ੍ਰਭੂ ਬਨਾਮ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੱਖਣੀ ਕਨਾਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬੰਗਲੌਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1) ਵਿੱਚ ਮੈਸੂਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 'ਪੀ' ਜੋ ਕਿ ਸੈਕਿੰਡ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਕਲਰਕ ਸੀ, ਵਿਰੁੱਧ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 'ਪੀ' ਨੂੰ 30 ਮਈ, 1959 ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜ ਵਾਧੇ ਰੋਕਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 'ਪੀ' ਨੇ 16 ਜੂਨ, 1959 ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਤੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੰਚਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। 26 ਨਵੰਬਰ 1960 ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਜਾਂਚ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਪੀ' ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ: -

“ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ - ਪਹਿਲੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਹੈ।

ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੀ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਘੋਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ।

Mehar Singh, Sarpanch v. The Director of Panchayats etc. (Tuli, J.)

ਕਿ ਜਾਂਚ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਧਿਰ ਜਾਂ ਦੂਜੀ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਮੈਸੂਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 'ਪੀ' ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।

(4) ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਫਿਰ ਦਵਾਰਕਾਚੰਦ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ (2) ਵਿੱਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 11 ਜੱਜਮੈਂਟ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ 'ਡੀ' 1954 ਵਿੱਚ ਤਹਿਸੀਲ ਸੰਚੋਰ ਵਿੱਚ ਕਲਰਕ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। 30 ਅਗਸਤ, 1954 ਨੂੰ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਸੈਚੋਰ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ 'ਡੀ' ਨੇ ਸੰਚੋਰ ਦੇ ਕਾਲੂਰਾਮ ਖੱਤਰੀ ਤੋਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਲੈਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। - 'ਡੀ' ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਚਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਾਖਾ) ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ 'ਡੀ' ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਮਾਮਲਾ 31 ਅਗਸਤ, 1954 ਨੂੰ ਕਲੈਕਟਰ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਉਸ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਕਲੈਕਟਰ ਨੇ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਰਾਜਸਥਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਸਰਕੂਲਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਹੋ ਸਕੇ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਕੇਵਲ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਵਾਜਬ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਕਲੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਉਹ 19 ਜੁਲਾਈ, 1955 ਨੂੰ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ 'ਡੀ' ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਲੈਕਟਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜੈਪੁਰ ਵੱਲੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਲੈਕਟਰ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਹੀ ਕਲੈਕਟਰ ਨੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ (ਵਰਗੀਕਰਣ, ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਅਪੀਲ) ਨਿਯਮ, 1950 ਦੇ ਨਿਯਮ 16 ਦੇ ਤਹਿਤ 6 ਜੁਲਾਈ, 1956 ਨੂੰ 'ਡੀ' ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਆਇਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 'ਡੀ' ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।, ਅਤੇ ਰੱਖਿਆ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ। 'ਡੀ' ਵੱਲੋਂ ਦੂਜੀ ਵਿਭਾਗੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ ਰੂਲਜ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਸੀ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਉਸਦੇ ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ।

(5) ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਇੰਦਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਾਲ ਦਿਲੋਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ, ਪਰ ਉਹ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਜਾਂਚ ਹੀ ਰੱਖੀ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ 'ਡੀ' ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੱਲੋਂ ਅਜੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਬਾਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲ ਸੀ। ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਬੂਤਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਪੂਰੀ ਜਾਂਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

(2) A.I.R. 1958 Raj. 38.

ਅਤੇ, ਪਹਿਲਾਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

(6) ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸੱਤ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਅਧਿਨਗੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਦੂਜੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਵੇਲੇ, ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਨਾ ਕਿ ਅਰਧ-ਨਿਆਇਕ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ। ਉਸ ਨੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕੋਸ਼ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਬਿਨਾਂ ਸੁਣੇ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਸਿਰਫ ਜਾਂਚ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਉਸ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮੌਕਾ। ਉਹ ਪੜਾਅ ਅਜੇ ਆਉਣਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਦੂਜੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦੂਜੀ ਜਾਂਚ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(7) ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਜੋ ਕਿ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਿੰਦੂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਖਰਚਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੀ.ਐੱਸ.ਜੀ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ-ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁੱਕਦੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪ੍ਰਭਾਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ